

– За отбелязване е, че по-малко замесените в конспирацията (но все пак замесени), включително Бойка и Борис Вапцарови, дават неверни показания (така постъпват и най-многоопитните). Б.Вапцаров заедно с неколцина още е бил задържан, изпратен на лагер и освободен още преди процеса.

– Вероятно цялата одисея трябва да има и една последна част – "Борбата свърши – върнете ми доларите". Такъв конкретно е случаят със семейство Междуречки (след 9.ІХ. те правят няколко прошения за обезпечаване от държавата на конфискуваната от полицията валута, която при това е на Партията, а не лична), както и с молбите за социална помощ от лежалите в затвора по същия процес, повече забъркани в кашата, отколкото съзнателни конспиратори. То, ако бяха големи прегрешенията им, нямаше да ги пращат по затворите, а по стрелбищата. Но след 9.ІХ. лека-полека те създават поводите за признаване на заслуги в борбата и са първите птички от бъдещата привилегирована класа на активните борци.

– Само по себе си делото не е като че ли толкова интересно, едва ли ще даде възможност за драматургичен конфликт (нали Георги Марков е написал пиесата "Комунисти"), дори самите факти за конспиративно умение не са толкова поразяващи. Стражарите са били по-добри от апашите. Би могло да е по-ефектно тъквуването им, особено ако е безпристрастно и обективно, защото ще развълчае куп лъжи. По-страшна е "агресията" през миналите четиридесет и пет години върху общественото мнение, втъпнената ни представа, че комунистите са твърди, издръжливи, монолитни свръхчовеци. И оттам – ако не си такъв – си предател. Само съобразно този фалшификат, тази спекулативна логика Вапцаров е такъв.

– Време е най-после и "героя", "бореца" да видим просто като човек, за да се уверим, че е нормално, шом полицията знае всичко (или почти всичко) предварително – нямаш друг изход освен признанието. Ами ако е имало и мъчения?!

Това са първите ми впечатления и изводи, без да съм прочел подробно показанията, обвинителния акт и стенограмата от процеса. Ако те се потвърдят: може би някой ме е насочвал да чета избирателно.

Утре рано продължавам.

18-19 юли, събота и неделя

ПРЕДИ ДА ТРЪГНЕМ

Може би читателят, прочел втория откъс от дневника, ще си рече: изгърмя си патроните, авторе. Нататък е безинтересно.

Навярно е прав за себе си: затрупани сме от вестници. Къде ти време да се вгледаш в подробностите. Ориентирал се в главното, другото не ти трябва.

Читателю, не искам да ти се бъркам, да ти влияя, да ти внушавам. На всичко това бе подложен десетилетия, подложен си и днес. Но ако търсиш истината, ако я обичаш дори – не вдигай ръце. Всяка истина е предпоследна. Затова: повече от истината е пътят към нея. Ще вървим заедно, пътят е неравен, не предвещава слава, ще се спъваме

като през буци във фактите. Но да вървим. И аз съм като теб. Когато прочетох само заглавието на романа "Христос отново разпнат" на Казандзакис, предварително ми бе ясно за какво става дума. И пак го прочетох. Приключението има смисъл не като резултат – резултатът можем винаги да предвидим, въображението е услужливо – а като причина, като пътуване към следствието. Само по себе си то е безинтересно, повтаряло се е стотици, хиляди пъти в рамките не само на един – на много живота. Нима Одисей не е знаел, че ще се върне? Знаел е, но въпреки това е пътувал. И се е върнал.

Стига да има кой да го чака.

Като читатели ние сме във вечното положение на Пенелопа, без дори да сме родили. Но човек – освен всичко друго – се ражда и от очакването, и от търпението. Голият резултат е грозен и старчески набръчкан като новородено, извряква в кърваво-лугавия skut на майката и после ни създава само грижи.

Голият резултат е като голия факт. А знайно е: когато фактите говорят, и боговете мълчат. Така е. Стига фактите да не попаднат в комунистическото пропагандно пространство. Тогава: и фактите говорят, и боговете не мълчат.

Какво ли ще изригнат пак гърлата на боговете. Но да не се боим. Виковете им ще са по-слаби дори от мълчанието на фактите, защото в своята застиналост те имат и достойнство. А лавата е излишък, който вулканоподобният бог иска да осребри чрез вярата на обезличените си и духом бедни поданици, които ще търсят в застиналият теч сребърно-златни жилки.

Ние не сме от тях. Нека износим заедно плода на истината, която може и да порасне в едно здраво дете – общата ни рожба.

И.Х.1992 г.

АРЕСТЪТ

Той, като е участвувал в тая работа, е знаел какво може да се получи.

Любомир Везюв

И арестът е като смъртта: колкото и да го предвиждаш – накрая си изненадан.

Предвиждаш го и го чакаш, защото знаеш в какво си забъркан; изненадан си, защото и ония отсреща не пасат трева.

Ако нещо в досегашната мемоаристика за този ден е безспорно, то